

Asia: VN/13128/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Näkemyksenne kuntouttavasta työtoiminnasta annettuun lakiin esitetyistä muutoksista?

Turun kaupunki antaa lausuntonsa Turun työllisyysalueen vastuukuntana.

Esityksen tavoite keventää ja selkiyttää kuntouttavaan työtoimintaan liittyviä hallinnollisia velvoitteita on kannatettava ja toteutuessaan tehostaa toimintaa sekä mahdollistaa resurssien tarkoituksenmukaisemman kohdentamisen. On kuitenkin olemassa vakava riski, että esitys nykyisessä muodossaan tekee sekä työvoima- että sote-palveluja tarvitsevista mutta pääasiallisen toimeentulonsa toimeentulotuen sijasta työttömyysetuudesta saavista asiakkaista väliinputoajaryhmän. Mikäli kyseiseen ryhmään kuuluva asiakas ei täytä TYM-kriteerejä, hänelle ei yhteensovitettujen työvoima- ja sote-palvelujen tarpeesta huolimatta voida tehdä aktivointi- eikä monialaista työllisyysuunnitelmaa.

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista työttömiin?

Aktivointisuunnitelmien rajaaminen vain sosiaali- ja terveystalouden palvelujen ja kuntouttavan työtoiminnan tarpeessa oleville asiakkaille on kannatettava uudistus. Esitetyssä muodossa tehtyyn uudistukseen sisältyy kuitenkin vakava väliinputoajaryhmän syntyminen riski, joka johtuu toimeentulotukiasiakkuuden kaavamaisesta nostamisesta aktivointiyhteistyön kriteeriksi. Turun kaupunki yhtyy TYP-johtajien verkoston lausunnossaan esittämään huoleen niiden asiakkaiden kohtalosta, jotka eivät ole toimeentulotukiasiakkaina mutta eivät myöskään työkyvyttömyyden vuoksi kykene osallistumaan työllistymistä edistäviin palveluihin. Nämä asiakkaat eivät ole myöskään TYM-asiakkaina, joten esityksen mukaan heille ei voitaisi tehdä myöskään monialaista työllistymissuunnitelmaa. Esitetyssä muodossaan uudistus jättäisi nämä asiakkaat sote-palvelujen tarpeesta huolimatta yksin työvoimaviranomaisen vastuulle vailla yhteensovitettuja työvoima- ja sosiaalipalveluja.

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista viranomaisten toimintaan?

Vailla sote-palvelujen ja kuntouttavan työtoiminnan tarvetta olevien asiakkaiden rajaaminen aktivointiehdon ulkopuolelle on kannatettavaa. Muutoksen työvoimaviranomaisen resurssitarvetta vähentävä vaikutus on kuitenkin pieni, koska käytännössä kyseisen asiakasryhmän aktivointisuunnitelma on jo nyt usein tehty kevennetyllä menettelyllä.

Aiemmin kuluvana vuonna lausuntokierroksella olleet toimeentulotuen kokonaisuudistusta (VN/34692/2024) ja yleistukea (VN/10556/2024) koskevat esitykset laajentavat velvoitetta työttömäksi työnhakijaksi ilmoittautumiseen ja lisäävät myös yhteensovittettujen työvoima- ja sosiaalipalvelujen tarvetta. Esitys ei vähennä näiden uudistusten työvoimaviranomaiselta vaatimaa lisäpanostusta vaan lisää sitä, etenkin jos asiakaskuntaan kuuluu paljon työttömyysetuudella olevia henkilöitä, jotka eivät täytä TYM-asiakkuuden kriteerejä.

Näkemyksenne esityksen taloudellisista vaikutuksista?

Esityksen taloudellisia vaikutuksia on vaikea arvioida, ja kuten sen perusteissakin todetaan, esitettyjen arvioiden taustaoletuksiin liittyy merkittävää epävarmuutta. Uudistuksen jälkeen aktivointisuunnitelma laadittaisiin vain toimeentulotukiasiakkaille, mutta esityksen vaikuttavuusarviointeja tehtäessä ei ole ollut tietoa siitä, kuinka suuri osa nykyisistä aktivointisuunnitelmista on tehty tälle kohderyhmälle. Lisäksi uudistuksen vaikutusten arvioinnissa ei ole otettu huomioon yhteisvaikutuksia kesäkuussa 2025 lausuntokierroksella olleiden lakiesitysten (esitys työttömyysturvalain 2a luvun 9 ja 10 §:n muuttamisesta [VN/9365/2025], esitys yleistukea koskevaksi lainsäädännöksi [VN/10556/2024] sekä esitys toimeentulotuen kokonaisuudistuksesta [VN/34692/2024]) kanssa.

Aktivointisuunnitelmien keskittäminen vain sosiaalipalveluita tarvitseville asiakkaille on kannatettava muutos. Muutoksen tuomat resurssisäästöt työvoimaviranomaiselle ovat kuitenkin todennäköisesti vähäiset, koska käytännössä muille kuin sosiaalipalvelujen tarpeessa olleille asiakkaille tehtyt aktivointisuunnitelmat on jo nyt usein tehty kevennetyllä menettelyllä. Lisäksi osa kyseisestä asiakasryhmästä ei täytä TYM-kriteerejä, jolloin vastuu näistä asiakkaista jää työvoimaviranomaiselle. Tämä puolestaan aiheuttaa työvoimaviranomaiselle resurssitarpeen kasvua.

Esityksen perusteluissa siihen kuuluvien tehtävämuutosten odotetut säästöt vähentävät hyvinvointialueiden rahoitusta täysimääräisesti. Muutos on hyvinvointialueiden kokonaisrahoitukseen nähden minimaalinen, mutta se aiheuttaa silti huolta kuntouttavan työtoiminnan ja monialaisten palvelujen saatavuudesta. Toiminta on jo nyt vakavasti aliresursoitua, mikä näkyy aktivointi- ja monialaisten työllistymissuunnitelmien laatimisen hitautena ja heikkona kuntouttavan työtoiminnan palvelujen saatavuutena. Esitys ei tuo helpotusta tilanteeseen eikä luo hyvinvointialueille kannusteita resursoida ja kehittää työllisyys- ja sosiaalipalvelujen yhteensovittamista, mutta jättää kunnille nykyisen kustannusvastuun palveluihin tai suunnitelmantekoon jonottavista työnhakija-asiakkaista.

Yleistä lausuttavaa esitysluonnoksesta.

Esitys ei sisällä tietoa mahdollisista ylimenokauden säännöksistä, ts. toiminnasta niiden asiakkaiden kanssa, jotka odottavat aktivointisuunnitelman tekoa lakimuutoksen astuessa voimaan mutta joille sitä ei enää uuden lain mukaan tehdä.

Lakimuutoksen ajankohtaa voi pitää hieman erikoisena valmisteilla olevien kuntouttavaa työtoimintaa koskevien muutosten vuoksi. Mikäli kuntouttava työtoiminta siirretään kuntien vastuulle tai se korvataan uudella työllisyyttä edistävällä työvoimapalvelulla, uudesta palvelusta aiheutuvat kustannukset tulee kompensoida kunnille täysimääräisesti.

Haukioja Timo
Turun kaupunki - Turun työllisyysalue